

Romi u Srbiji protiv tihe diskriminacije

Author: IWPR

Barijere na koje nailaze su možda manje upadljive nego u nekim drugim zemljama, ali ova veoma siromasna zajednica se još uvek suočava sa snažnom diskriminacijom u društvu.

Nebojsa Radosavljević strahuje da će i ovu zimu morati da provede kao podstanar u Beogradu sa svojom petočlanom porodicom, čekajući da vidi da li će tužilac podići optužnicu protiv grupe građana koji su ga sprecili da kupi plac u beogradskom prigradskom naselju Sremčica zato što je Rom.

Prolog septembra je kaparisao parce zemlje na kome je hteo da izgradi kucu i poslovni prostor za svoju firmu za proizvodnju zacina.

Kao Rom koji je ceo svoj život proveo u Beogradu navikao je na – kako kaže – "tihu diskriminaciju", ali ipak nije ni slutio šta ga čeka.

Kada su neljubazne komsinice saznale za Radosavljevićeve namere, pobunile su se što će "plac biti prodat Ciganima".

Jedna od njih je rekla: "Ako treba, plac mogu da kupe i Turci, ili bilo ko, samo ne Cigani".

Žena je potom pozvala u pomoć obližnjeg komsiju Mladena Sakica, koji je otvoreno zapretio Radosavljeviću: "Ne damo vam da kupite plac, a i ako ga kupite, odletece vam kuca u vazduh". Kad ga je Radosavljević upitao da li je rasista, Sakic mu je odgovorio da jeste.

Radosavljević je odustao od kupovine placa izgubivši kaparu koju je već uplatio. "Nisam želeo da pravim probleme. Imam troje dece i odustao sam od kupovine placa kako ne bih kasnije morao da razmislim o tome šta bi nam se moglo dogoditi", rekao je on za IWPR.

Radosavljević je, uz pomoć nevladinih organizacija Fond za humanitarno pravo, Centra za prava manjina i Evropskog centra za prava Roma, podneo krivičnu prijavu protiv nesudjenih komsija.

Optužio je ih zbog izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje, ugrožavanja sigurnosti i narušavanja njegove slobode kretanja.

Krivična prijava koju je Radosavljević podneo Okružnom tužilaštvu u Beogradu je odbijena u delu koji se odnosi na izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje s obrazloženjem da u sukobu između ostecenih i okrivljenih nije prisustvovalo ni jedno lice, te stoga nije moglo doći do izazivanja nacionalne i rasne netrpeljivosti.

Drugom opštinskom tužilaštvu prosledjen je predmet i očekuje se podizanje optužnice za preostala krivična dela iz prvobitne krivične prijave.

Radosavljevićev slučaj nije ni najmanje neuobičajen i ukazuje na – u javnosti – malo poznatu stranu odnosa prema etničkim zajednicama u Srbiji, odnosno narastajuću netoleranciju prema Romima.

Neprijateljstva između Srba i Hrvata, Albanaca i bosanskih Muslimana su dobro poznata i dokumentovana, ali u filmovima, dnevnim listovima i drugim medijima se težio stvaranju utiska da Romi imaju manje problema sa Srbima nego što je to slučaj sa pripadnicima drugih etničkih grupa.

Tacan broj Roma koji živi u Srbiji nije lako utvrditi zbog toga što većina nema registrovanu adresu prebivališta. Na popisu koji je sproveden 2002. godine, 109.000 osoba se izjasnilo da je romske nacionalnosti. Taj broj je, sasvim sigurno, daleko veći.

Dejan Marković, predstavnik Srbije u Međunarodnom Romskom nacionalnom kongresu kaže da prema podacima međunarodnih organizacija Roma na teritoriji Srbije, Crne Gore i Kosova ima između 600 i 800 hiljada.

Profesor Božidar Jakić, sociolog Instituta za društvene nauke u Beogradu, koji se bavi romskim pitanjem, daje nešto nižu procenu. On tvrdi da Roma u Srbiji ima između 350.000 i 400.000.

Roma je na Kosovu, pre početka međuetničkih sukoba bilo 150.000, a sada ih tamo ima između 20 i 25 hiljada. Veliki broj Roma iz Srbije je u poslednjih deset godina napustio zemlju i nalazi se u zemljama zapadne i centralne Evrope, Sjedinjenim Državama i Australiji.

Bez obzira na brojke, ono oko čega nema nikakve dileme je da romska populacija u Srbiji zauzima dno socijalne lestvice i da se velikim delom ovaj narod bori za golo preživljavanje.

Nastanjuju se mahom u romskim naseljima, takozvanim mahalama, na periferiji gradova. U samom Beogradu ima 110 takvih naselja. U njima žive u kucama napravljenim od kartona, dasaka, bez adrese prebivališta, bez struje, vode i kanalizacije.

Kao po pravilu, za njih su rezervisani poslovi u komunalnim službama i na deponijama, a najčešće se izdržavaju prikupljanjem kartona i praznih flaša.

Teska ekonomska situacija u Srbiji još više otežava položaj Roma. Mnogi od njih su prinudjeni da proše i nisu u stanju da brinu o svojoj deci. Broj romske dece koja zbog ovakve situacije završavaju na ulici raste.

Diskriminacija kojoj su Romi izloženi u svim oblastima sprečava ih da se izvuku iz začaranog kruga bede i siromastva. I do 80 odsto romske dece završi samo osnovnu školu ili u potpunosti odustane od školovanja. Samo 10 odsto Roma završi srednju školu.

"Veliki deo Roma predškolskog uzrasta govori jedino romski jezik. Zbog toga im je teško da kvalitetno urade testove pred upis u osnovne škole, pa ih pedagozi i psiholozi često smatraju zaostalima, zbog čega ih šalju u škole za decu ometenu u razvoju. Gotovo osamdeset odsto učenika u školama za decu ometenu u razvoju su Romi", kaže Dejan Marković.

Radosavljević potvrđuje Markovićevu tezu. Kaže da je završio samo osnovnu školu.

"Bilo je to delimično i zbog toga što sam se uhvatio sa lošim društvom, ali svakako da je i diskriminacija tome doprinela," kaže on.

"Ja sam bio prvak Jugoslavije u takmicenju iz matematike, a u svojoj skoli sam imao cetvorku. Moji roditelji su bili usmereni jedino na to da nekako prezivimo, nisu ni znali da sam isao na takmicenja."

Radosavljevic je na samom pocetku svog zivota saznao da se stereotip o Romima u glavama mnogih ljudi znaci - "lopov". "Secam se kako su jednoj devojcici koja je isla sa mnom u prvi razred bili ukrali neke pare. Prvo sto je uciteljica uradila bilo je da me pretrese do gole kože", kaze Nebojsa Radosavljevic. Potom dodaje: "Ja svoju decu moram maksimalno da iskolujem jer to je jedini nacin da im obezbedim pristojan zivot".

Romima je tek 2002. godine, saveznim Zakonom o pravima i zastiti nacionalnih manjina priznat status nacionalne manjine u tadašnjoj Saveznoj republici Jugoslaviji, SRJ.

Posto je SRJ prestala da postoji, a odgovarajuće institucije državne zajednice Srbije i Crne Gore, SCG, jos uvek nisu formirane, prakticno ne postoje organi koji su nadležni za sprovođenje pomenutog zakona.

"Medjunarodna konvencija o ukidanju rasne diskriminacije Ujedinjenih nacija je potpisana jos 1965. godine, ali je Jugoslavija tek u julu 2001. godine priznala nadležnost Komiteta za ukidanje rasne diskriminacije.

Da bi se odredjena predstavka uputila pred taj Komitet, neophodno je da se prethodno iscrpu sva domaca pravna sredstva. Medjutim, najvisa instanca - Savezni ustavni sud na nivou SCG - vise ne postoji, pa je situacija u pravnom smislu konfuzna.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava SCG nema nikakve stvarne nadležnosti. Na republickom nivou ne postoji ministarstvo koje se bavi unapredjenjem i zastitom manjinskih prava. Ne postoji zakon protiv diskriminacije. Pripremljen je nacrt tog zakona, ali nema politicke volje da se on usvoji.

Dragan Lalosevic iz Fonda za humanitarno pravo je identifikovao nekoliko nivoa diskriminacije protiv Roma u Srbiji.

"Ova diskriminacija poprima ekstremne vidove poput etnicki motivisanog nasilja. Skinhedi se posebno isticu cestim prebijanjem Roma, a bilo je i smrtnih slucajeva", kaze Lalosevic.

"Medjutim, postoji diskriminacija i u obrazovanju, prilikom ostvarivanja prava na socijalnu zastitu, pristup javnim mestima kao i u vidu sirenja govora mrznje".

Romi su poceli da naseljavaju Balkan u 12. i 13. veku, a pojedine teorije govore o tome da su dosli i ranije. Kao nomadski narod nastanjivali su se sukcesivno u ovim krajevima. Bavili su se razlicitim zanatima. U vreme Otomanskog carstva bili su kovaci i trubaci u turskoj vojsci. Takodje su bili vesti trgovci konjima.

Profesor Jaksic smatra da je diskriminacija prema Romima u Srbiji svakako prisutna, ali da su njeni sistemski oblici blazi nego u nekim zemljama u okruzenju. "Romi u Srbiji nemaju odvojena mesta u avionima, kao sto je to, na primer, slucaj u Ceskoj", kaze on.

Diskriminacija ide ruku pod ruku sa izvesnim stepenom iskoriscavanja u umetnicke svrhe. Zbog nacina zivota koji nosi jasan pecat romantike i egzotike, kao i vecitog odbijanja da se povinuju arsinima koje namece sistem, Romi su cesto tema celovecernjih filmova poput onih Emira Kusturice.

Uprkos živopisnom prikazivanju njihovog života na filmu, Romi nikada nisu bili prihvaćeni od strane većinske populacije. U jednom istraživanju koje je sprovedeno na univerzitetima u Srbiji, studenti su se uglavnom sa simpatijama izjasnjavali o Romima, ali su na pitanje da li bi usli u brak sa osobom romske nacionalnosti, u 90 odsto slučajeva odgovarali odrečno.

Marković veruje da Romi moraju da se organizuju institucionalno ukoliko žele da poprave svoj položaj u društvu. "Romi moraju da naprave zajedničku strategiju za rešavanje svog problema", kaže on.

Romi su, do sada, uglavnom svoje glasove davali većinskim političkim partijama koje osim njihovih glasova nisu zanimali njihovi problemi. Novi Zakon o izborima predviđa zastupljenost manjina u parlamentu, tako da bi se to moglo promeniti.

Promenjen je i Zakon o lokalnoj samoupravi koji daje mogućnost da predstavnik nacionalnih manjina učestvuje u lokalnoj samoupravi u etnički mesovitim sredinama.

Međutim, prema profesoru Jaksicu, podsticati Rome da formiraju sopstvene etničke stranke može stvoriti dodatne probleme.

"Bojim se da bi opcija koja im se ovde nudi, a to je da se politički organizuju po etničkom principu, dovela do stvaranja romskih elita", kaže Jaksic. "A to bi, dugoročno, bilo kontraproduktivno za Rome."

Po njegovom mišljenju Romi su najveći stradalnici poslednjih ratova na Balkanu. Nisu mogli uticati na njihove tokove i ishode, a uvek su bili žrtve. Na Kosovu su oblici zloupotrebe Roma bili stravični i sa srpske i sa albanske strane, dodaje Jaksic.

U međuvremenu, porodice Radosavljević, koja trenutno živi u iznajmljenom stanu, isčekuje odluku suda u vezi sa njihovim izgubljenim placom. Takođe je stigao i poziv za regrutaciju najstarijeg sina Zorana.

"Nisu nam ni pare toliko bitne. Boli nas ono što se dogodilo. Želimo da se ti ljudi kazne zbog onoga što su uradili i da se to više ne ponovi", kaže Zoranova majka Julijana Radosavljević.

"Ja sam pisala Rasimu Ljajicu, ministru za ljudska i manjinska prava Srbije i Crne Gore", dodaje ona. "Kako može država da traži da moje dete ide u vojsku, a ja ne mogu da kupim parce zemlje?"

Milos Steric je novinar beogradskog dnevnog lista "Blic".

Location: [Balkans](#)
[Macedonia](#)
[Albania](#)
[Serbia](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/romi-u-srbiji-protiv-tihe-diskriminacije>